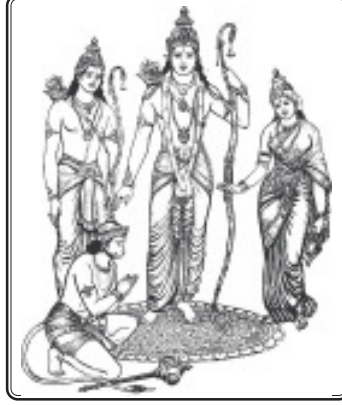

॥ హనుమత్ సీతాలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్న పరివారసమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః ॥

**షోడశ-శతనాత్మక
కిష్కింధాకాండ పారాయణ దీక్షా**

ఒకటవ రోజు పారాయణ - 30.06.2023 - శుక్రవారము

మా	రు	త	స్య	స	మో	వే	దే	ర	మ	ఓ	స్య	స	మో	జ	వే
5	2	6	1	7	5	4	3	3	2	3	1	7	5	8	4

మా - 5

పారాయణం చేయవలసిన సర్గలు : 05

**సర్గల వరుస సంఖ్యలు
1, 2, 3, 4, 5 సర్గలు**

పారాయణ శ్లోకాల సంఖ్య

131 + 29 + 40 + 36 + 33 = 269 శ్లోకాలు

॥ అథ సంకల్పః ॥

శ్రీమదఖిలాండకోటిబ్రహ్మాండనాయకస్య, శ్రీపద్మావతీజానేః, శ్రీవేంకటేశ్వర పరబ్రహ్మణః, రూపాంతరభూతస్య, శ్రీరామచంద్రప్రభోః, అనుగ్రహేణ, అస్మిన్, సర్వజగదుపద్రవకాలే, ప్రపంచశాంత్యర్థమ్, అతిశీఘ్రమేవ, విషూచికేత్యాదిక్రిమేః, వినాశనార్థం, సర్వప్రపంచస్య, విశిష్య, భారతదేశస్య, ఉత్తరోత్తర, శుభసంపత్-సమృద్ధ్యర్థం, సర్వేషామ్, ఆస్తిక మహాజనానాం, సకుటుంబానాం, ఆయురారోగ్యైశ్వర్య, సద్బుద్ధిత్యాది, సర్వశుభఫలప్రాప్త్యర్థం, సర్వవిధ సుస్థిరతా సిద్ధ్యర్థం, విద్యావిత్త వాణిజ్య, దేశరక్షణాది రంగేషు, సర్వతోముఖాభివృద్ధి ద్వారా, శ్రీరామరాజ్యస్య, పునర్వ్యవస్థాపనార్థం, వైదిక ధర్మాభిధానస్య, సనాతన ఆర్ష ధర్మస్య, సర్వోన్నతి సిద్ధ్యర్థం, తద్ధర్మ ప్రతికూలతా పరిహారార్థం, వైరిక్షయార్థం, గోసంరక్షణార్థం చ, విశేషతః, ఏతాదృశ, జగత్కళ్యాణకర, కార్యక్రమనిర్వహణశీలస్య, శ్రీమత్ తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానస్య, సర్వతోముఖాభివృద్ధ్యర్థం, హనుమత్ సీతాలక్ష్మణ, భరతశత్రుఘ్న, పరివారసమేత, శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణః, ప్రీత్యర్థం చ, సీతాలక్ష్మణ హనుమత్సమేత, శ్రీరామమూలమంత్రానుస్థాన, తర్పణ, హోమపూర్వకం

మారుతస్య సమో వేగో గరుడస్య సమో జవో

ఇత్యేతన్మంత్రాంతర్గత, కటపయాది, సంఖ్యాశాస్త్రానుసారం, శ్రీమద్వాల్మీకి రామాయణాంతర్గత, కిష్కింధాకాండ పారాయణం, ఆచార్యముఖేన, అన్యోన్య-సాహాయ్యేన, లోకకళ్యాణార్థం, కరిష్యామహే.

శ్రీ రిషిప్రార్థన

రామాయ రామభద్రాయ రామచంద్రాయ వేధసే ।
రఘునాథాయ నాథాయ సీతాయాః పతయే నమః ॥ 1 ॥

శ్రీ ఆంజనేయ ప్రార్థన

గోష్పదీకృతవారాశిం మశకీకృతరాక్షసం ।
రామాయణమహామాలారత్నం వందేఽనిలాత్మజమ్ ॥ 2 ॥

శ్రీ వాల్మీకి ప్రార్థన

కూజంతం రామ రామేతి మధురం మధురాక్షరమ్ ।
ఆరుహ్య కవితాశాఖాం వందే వాల్మీకి కోకిలమ్ ॥ 3 ॥

శ్రీరిషుచంస్రీ పరబ్రహ్మణే నమః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే ప్రథమస్కంధః

సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం ।
మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ॥

1. స తాం పుష్కరిణీం గత్వా పద్మోత్పలఝషాకులామ్ ।
రామస్సౌమిత్రసహితః విలలాపాకులేంద్రియః ॥ 1.1 ॥ (2 సార్లు)
2. తస్య దృష్ట్వైవ తాం హర్షాత్ ఇన్ద్రియాణి చకమ్పిరే ।
స కామవశమాపన్నః సౌమిత్రమిదమబ్రవీత్ ॥ 1.2 ॥
3. సౌమిత్రే శోభతే పంపా వైడూర్యవిమలోదకా ।
పుల్లపద్మోత్పలవతీ శోభితా వివిధైర్ద్రుమైః ॥ 1.3 ॥
4. సౌమిత్రే పశ్య పమ్పాయాః కాననం శుభదర్శనమ్ ।
యత్ర రాజన్తి శైలాభాః ద్రుమాస్సశిఖరా ఇవ ॥ 1.4 ॥
5. మాం తు శోకాభిసంతప్తం మాధవః పీడయన్నివ ।
భరతస్య చ దుఃఖేన వైదేహ్యో హరణేన చ ॥ 1.5 ॥
6. శోకార్తస్యాపి మే పంపా శోభతే చిత్రకాననా ।
వ్యవకీర్ణా బహువిధైః పుష్పైశ్శీతోదకా శివా ॥ 1.6 ॥
7. నశినైరపి సంఘన్నా హ్యత్యర్థం శుభదర్శనా ।
సర్పవ్యాలానుచరితా మృగద్విజసమాకులా ॥ 1.7 ॥
8. అధికం ప్రతిభాత్యేతత్ నీలపీతం తు శాద్వలమ్ ।
ద్రుమాణాం వివిధైః పుష్పైః పరిస్తోమైరివార్పితమ్ ॥ 1.8 ॥
9. పుష్పభారసమృద్ధాని శిఖరాణి సమస్తతః ।
లతాభిః పుష్పితాగ్రాభిః ఉపగూఢాని సర్వతః ॥ 1.9 ॥
10. సుఖానిలోఽయం సౌమిత్రే కాలః ప్రచురమన్మథః ।
గంధవాన్ సురభిర్మాసః జాతపుష్పఫలద్రుమః ॥ 1.10 ॥
11. పశ్య రూపాణి సౌమిత్రే వనానాం పుష్పశాలినామ్ ।
సృజతాం పుష్పవర్షాణి తోయం తోయముచామివ ॥ 1.11 ॥

12. ప్రస్తరేషు చ రమ్యేషు వివిధాః కాననద్రుమాః ।
వాయువేగప్రచలితాః పుష్పైరవకిరన్తి గామ్ ॥ 1.12 ॥
13. పతితైః పతమానైశ్చ పాదపస్థైశ్చ మారుతః ।
కుసుమైః పశ్య సౌమిత్రే క్రీడన్నివ సమన్తతః ॥ 1.13 ॥
14. విక్షిపన్వివిధా శాఖాః నగానాం కుసుమోత్కచాః ।
మారుతశ్చలితస్థానైః షట్పదైరనుగీయతే ॥ 1.14 ॥
15. మత్తకోకిలసన్నాదైట నర్తయన్నివ పాదపాన్ ।
శైలకందరనిష్క్రాంతః ప్రగీత ఇవ చానిలః ॥ 1.15 ॥
16. తేన విక్షిపతాత్ త్యర్థం పవనేన సమన్తతః ।
అమీ సంసక్తశాఖాగ్రాః గ్రథితా ఇవ పాదపాః ॥ 1.16 ॥
17. స ఏష సుఖసంస్పర్శుః వాతి చందనశీతలః ।
గంధమభ్యావహాన్ పుణ్యం శ్రమాపనయనోఽనిలః ॥ 1.17 ॥
18. అమీ పవననిక్షిప్తాః వినదంతీవ పాదపాః ।
షట్పదైరనుకూజంతః వనేషు మధుగంధిషు ॥ 1.18 ॥
19. గిరిప్రస్థేషు రమ్యేషు పుష్పవద్భిర్మనోరమైః ।
సంసక్తశిఖరాశ్చైలాః విరాజంతే మహాద్రుమైః ॥ 1.19 ॥
20. పుష్పసంఛన్నశిఖరాః మారుతోతేపచంచలాః ।
అమీ మధుకరోత్తంసాః ప్రగీతా ఇవ పాదపాః ॥ 1.20 ॥
21. పుష్పితాగ్రాంస్తు పశ్యేమాన్ కర్ణికారాన్ సమంతతః ।
హాటక ప్రతిసంఛన్నాన్ నరాన్వీతామ్బరానివ ॥ 1.21 ॥
22. అయం వసంతస్సౌమిత్రే నానావిహగనాదితః ।
సీతయా విప్రహీణస్య శోకసందీపనో మమ ॥ 1.22 ॥
23. మాం హి శోకసమాక్రాంతం సంతాపయతి మన్మథః ।
హృష్టః ప్రవదమానశ్చ మామాహ్వాయతి కోకిలః ॥ 1.23 ॥
24. ఏష నత్యూహకో హృష్టః రమ్యే మాం వననిర్ఘరే ।
ప్రణదన్మన్మథావిష్టం శోచయిష్యతి లక్ష్మణ ॥ 1.24 ॥

25. శ్రుత్వైతస్య పురా శబ్దమ్ ఆశ్రమస్థా మమ ప్రియా ।
మామాహూయ ప్రముదితా పరమం ప్రత్యనందత ॥ 1.25 ॥
26. ఏవం విచిత్రాః పతగాః నానారావవిరావిణః ।
వృక్షగుల్మలతాః పశ్య సంపతంతి తతస్తతః ॥ 1.26 ॥
27. విమిశ్రా విహగాః పుంభిః ఆత్మవ్యూహాభినందితాః ।
భృంగరాజప్రముదితాః సౌమిత్రే మధురస్వరాః ॥ 1.27 ॥
28. నత్యూహరుతవిక్రందైః పుంస్కోకిలరుతైరపి ।
స్వనంతి పాదపాశ్చేమే మమానంగప్రదీపనాః ॥ 1.28 ॥
29. అశోక స్తబకాంగారః షట్పదస్వననిస్స్వనః ।
మాం హి పల్లవతామ్రార్చిః వసంతాగ్నిః ప్రధక్ష్యతి ॥ 1.29 ॥
30. న హి తాం సూక్ష్మపక్ష్యాక్షీం సుకేశీం మృదుభాషిణీమ్ ।
అపశ్యతో మే సౌమిత్రే జీవితేఽస్తి ప్రయోజనమ్ ॥ 1.30 ॥
31. అయం హి దయితస్తస్యాః కాలో రుచిరకాననః ।
కోకిలాకులసీమాంతః దయితాయా మమానఘ ॥ 1.31 ॥
32. మన్మథాయాససంభూతః వసంతగుణవర్ధితః ।
అయం మాం ధక్ష్యతి క్షిప్రం శోకాగ్నిర్నచిరాదివ ॥ 1.32 ॥
33. అపశ్యతస్తాం దయితాం పశ్యతో రుచిరద్రుమాన్ ।
మమాయమాత్మప్రభవః భూయస్త్వముపయాస్యతి ॥ 1.33 ॥
34. అదృశ్యమానా వైదేహీ శోకం వర్ధయతే మమ ।
దృశ్యమానో వసంతశ్చ స్వేదసంసర్గదూషకః ॥ 1.34 ॥
35. మాం హృద్య మృగశాబాక్షీ చింతాశోకబలాత్మతమ్ ।
సంతాపయతి సౌమిత్రే క్రూరశ్చైత్రో వనానిలః ॥ 1.35 ॥
36. అమీ మయూరాశ్శోభంతే ప్రనృత్యంతస్తతస్తతః ।
స్వైః పక్షైః పవనోద్ధూతైః గవాక్షైస్సాస్పృటికైరివ ॥ 1.36 ॥
37. శిఖినీభిః పరివృతాతే ఏతే మదమూర్చితాః ।
మన్మథాభిపరీతస్య మమ మన్మథవర్ధనాః ॥ 1.37 ॥

38. పశ్య లక్ష్మణ నృత్యంతం మయూరముపనృత్యతి ।
శిఖినీ మన్మథార్ద్రైషా భర్తారం గిరిసానుషు ॥ 1.38 ॥
39. తామేవ మనసా రామాం మయూరోఽప్యపధావతి ।
వితత్య రుచిరౌ పక్షౌ రుతైరుపహసన్నివ ॥ 1.39 ॥
40. మయూరస్య వనే నూనం రక్షసా న హృతా ప్రియా ।
తస్మాన్మృత్యతి రమ్యేషు వనేషు సహ కాంతయా ॥ 1.40 ॥
41. మమ త్వయం వినావాసః పుష్పమాసే సుదుస్సహః ॥ 1.41 ॥
42. పశ్య లక్ష్మణ సంరాగం తిర్యగ్యోనిగతేష్వపి ।
యదేషా శిఖినీ కామాత్ భర్తారం రమతేఽన్తికే ॥ 1.42 ॥
43. మామప్యేవం విశాలాక్షీ జానకీ జాతసంభ్రమా ।
మదనేనాభివర్తేత యది నాపహృతా భవేత్ ॥ 1.43 ॥
44. పశ్య లక్ష్మణ పుష్పాణి నిష్ఫలాని భవంతి మే ।
పుష్పభారసమృద్ధానాం వనానాం శిశిరాత్యయే ॥ 1.44 ॥
45. రుచిరాణ్యపి పుష్పాణి పాదపానామతిశ్రియా ।
నిష్ఫలాని మహీం యాన్తి సమం మధుకరోత్పరైః ॥ 1.45 ॥
46. వదంతి రావం ముదితాః శకునాస్సంఘశః కలమ్ ।
అహ్వయంత ఇవాన్యోన్యం కామోన్మాదకరా మమ ॥ 1.46 ॥
47. వసంతో యది తత్రాపి యత్ర మే వసతి ప్రియా ।
నూనం పరవశా సీతా సాఽపి శోచత్యహం యథా ॥ 1.47 ॥
48. నూనం న తు వసన్తోఽయం దేశం స్పృశతి యత్ర సా ।
కథం హ్యాసితపద్మాక్షీ వర్తయేత్సా మయా వినా ॥ 1.48 ॥
49. అథవా వర్తతే తత్ర వసంతో యత్ర మే ప్రియా ।
కిం కరిష్యతి సుశ్రోణీ సా తు నిర్భర్పితా పరైః ॥ 1.49 ॥
50. శ్యామా పద్మపలాశాక్షీ మృదు పూర్వాభిభాషిణీ ।
నూనం వసంతమాసాద్య పరిత్యక్త్యతి జీవితమ్ ॥ 1.50 ॥

51. దృఢం హి హృదయే బుద్ధిః మమ సంప్రతి వర్తతే ।
నాలం వర్తయితుం సీతా సాధ్వీ మద్విరహం గతా ॥ 1.51 ॥
52. మయి భావస్తు వైదేహ్యః తత్త్వతో వినివేశితః ।
మమాపి భావస్సీతాయాం సర్వథా వినివేశితః ॥ 1.52 ॥
53. ఏష పుష్పవహో వాయుః సుఖస్పర్శో హిమావహః ।
తాం విచింతయతః కాంతాం పావకప్రతిమో మమ ॥ 1.53 ॥
54. సదా సుఖమహం మన్యే యం పురా సహ సీతయా ।
మారుతస్స వినా సీతాం శోకం వర్ధయతే మమ ॥ 1.54 ॥
55. తాం వినా స విహంగో యః, పక్షీ ప్రణదితస్తదా ।
వాయసః పాదపగతః ప్రహృష్టమభినర్దతి ॥ 1.55 ॥
56. ఏష వై తత్ర వైదేహ్యః విహగః ప్రతిహారకః ।
పక్షీ మాం తు విశాలాక్ష్యాః సమీపముపనేష్యతి ॥ 1.56 ॥
57. పశ్య లక్ష్మణ సన్నాదం వనే మదవివర్ధనమ్ ।
పుష్పితాగ్రేషు వృక్షేషు ద్విజానాముపకూజతామ్ ॥ 1.57 ॥
58. విక్షిప్తాం పవనేనైతామ్ అసౌ తిలకమంజరీమ్ ।
షట్పదస్సహసాఽభ్యేతి మదోద్ధూతామివ ప్రియామ్ ॥ 1.58 ॥
59. కామినామయమత్యంతమ్ అశోకశ్శోకవర్ధనః ।
స్తబ్ధకైః పవనోత్తిష్టైః తర్జయన్నివ మాం స్థితః ॥ 1.59 ॥
60. అమీ లక్ష్మణ దృశ్యంతే చూతాః కుసుమశాలినః ।
విభ్రమోత్సిక్తమనసః సాంగరాగా నరా ఇవ ॥ 1.60 ॥
61. సౌమిత్రే పశ్య పంపాయాః చిత్రాసు వనరాజిషు ।
కిన్నరా నరశార్దూల విచరంతి తతస్తతః ॥ 1.61 ॥
62. ఇమాని శుభగంధీని పశ్య లక్ష్మణ సర్వశః ।
నళినాని ప్రకాశన్తే జలే తరుణసూర్యవత్ ॥ 1.62 ॥
63. ఏషా ప్రసన్నసలిలా పద్మనీలోత్పలాయుతా ।
హంసకారండవాకీర్ణా పంపా సౌగంధికాయుతా ॥ 1.63 ॥

64. జలే తరుణసూర్యాభైః షట్పదాహతకేసరైః ।
పంకజైశ్శోభతే పంపా సమంతాదభిసంవృతా ॥ 1.64 ॥
65. చక్రవాకయుతా నిత్యం చిత్రప్రస్థవనాంతరా ।
మాతంగమృగయూధైశ్చ శోభతే సలిలార్థిభిః ॥ 1.65 ॥
66. పవనా హితవేగాభిః ఊర్మిభిర్విమలేఽంభసి ।
పంకజాని విరాజంతే తాడ్యమానాని లక్ష్మణ ॥ 1.66 ॥
67. పద్మపత్రవిశాలాక్షీం సతతం పంకజప్రియామ్ ।
అపశ్యతో మే వైదేహీం జీవితం నాభిరోచతే ॥ 1.67 ॥
68. అహో కామస్య వామత్వం యో గతామపి దుర్లభామ్ ।
స్మారయిష్యతి కళ్యాణీం కళ్యాణతరవాదినీమ్ ॥ 1.68 ॥
69. శక్యో ధారయితుం కామః భవేదద్యాగతో మయా ।
యది భూయో వసంతో మాం న హన్యాత్పుష్పితద్రుమః ॥ 1.69 ॥
70. యాని స్మ రమణీయాని తయా సహ భవంతి మే ।
తాన్యేవారమణీయాని జాయంతే మే తయా వినా ॥ 1.70 ॥
71. పద్మకోశపలాశాని దృష్ట్వా దృష్టిర్ద్ధి మన్యతే ।
సీతాయా నేత్రకోశాభ్యాం సదృశానీతి లక్ష్మణ ॥ 1.71 ॥
72. పద్మకేసరసంస్పృష్టః వృక్షాంతరవినిస్సృతః ।
నిఃశ్వాస ఇవ సీతాయాః వాతి వాయుర్మనోహరః ॥ 1.72 ॥
73. సౌమిత్రే పశ్య పంపాయాః దక్షిణే గిరిసానుని ।
పుష్పితాం కర్ణికారస్య యష్టిం పరమశోభనామ్ ॥ 1.73 ॥
74. అధికం శైలరాజోఽయం ధాతుభిస్సువిభూషితః ।
విచిత్రం సృజతే రేణుం వాయువేగవిఘట్టితమ్ ॥ 1.74 ॥
75. గిరిప్రస్థాస్తు సౌమిత్రే సర్వతస్సంప్రపుష్పితైః ।
నిషృత్రైస్సర్వతో రమ్యైః ప్రదీప్తా ఇవ కింశుకైః ॥ 1.75 ॥
76. పంపాతీరరుహశ్చేమే సంసక్తా మధుగన్ధినః ।
మాలతీమల్లికాషండాః కరవీరాశ్చ పుష్పితాః ॥ 1.76 ॥

77. కేతక్యః సిన్ధువారాశ్చ వాసన్త్యశ్చ సుపుష్పితాః ।
మాధవ్యో గంధపూర్ణాశ్చ కుందగుల్మాశ్చ సర్వశః ॥ 1.77 ॥
78. చిరిబిల్వా మధూకాశ్చ వంజులా వకులాస్తథా ।
చంపకాస్తిలకాశ్చైవ నాగవృక్షాస్సుపుష్పితాః ॥ 1.78 ॥
79. నీపాశ్చ వరణాశ్చైవ ఖర్జూరాశ్చ సుపుష్పితాః ।
పద్మకాశ్చోపశోభన్తే నీలాశోకాశ్చ పుష్పితాః ॥ 1.79 ॥
80. లోద్రాశ్చ గిరిపృష్ఠేషు సింహకేసర పింజరాః ।
అంకోలాశ్చ కురంటాశ్చ పూర్ణకాః పారిభద్రకాః ॥ 1.80 ॥
81. చూతాః పాటలయశ్చైవ కోవిదారాశ్చ పుష్పితాః ।
ముచులిందార్జునాశ్చైవ దృశ్యంతే గిరిసానుషు ॥ 1.81 ॥
82. కేతకోద్దాలకాశ్చైవ శిరీషాశ్శింశుపా ధవాః ।
శాల్మల్యః కింశుకాశ్చైవ రక్తాః కురవకాస్తథా ।
తినీశా నక్తమాలాశ్చ చందనా స్పందనాస్తథా ॥ 1.82 ॥
83. పుష్పితాన్ పుష్పితాగ్రాభిః లతాభిః పరివేష్టితాన్ ।
ద్రుమాన్ పశ్యేహ సౌమిత్రే పంపాయా రుచిరాన్ బహూన్ ॥ 1.83 ॥
84. వాత విక్షిప్తవిటపాన్ యథాఽఽసన్నాన్ ద్రుమానిమాన్ ।
లతాస్సమనువర్తంతే మత్తా ఇవ వరస్త్రియః ॥ 1.84 ॥
85. పాదపాత్పాదపం గచ్ఛన్ శైలాశ్చైలం వనాద్వనమ్ ।
వాతి నైకరసాస్వాదః సమ్మోదిత ఇవానిలః ॥ 1.85 ॥
86. కేచిత్పూర్వాప్తకుసుమాః పాదపా మధుగంధినః ।
కేచిన్ముకులసంవీతాః శ్యామవర్ణా ఇవాబభుః ॥ 1.86 ॥
87. ఇదం మృష్టమిదం స్వాదు ప్రపుల్లమిదమిత్యపి ।
రాగమత్తో మధుకరః కుసుమేష్వవలీయతే ॥ 1.87 ॥
88. నిలీయ పునరుత్పత్య సహసాఽన్యత్ర గచ్ఛతి ।
మధులుబ్ధో మధుకరః పంపాతీరద్రుమేష్వసౌ ॥ 1.88 ॥

89. ఇయం కుసుమసంఘాతైః ఉపస్తీర్ణా సుఖాకృతా ।
స్వయం నిపతితైర్భూమిః శయనప్రస్తరైరివ ॥ 1.89 ॥
90. వివిధా వివిధైః పుష్పై తైరేవ నగసానుషు ।
వికీర్ణైః పీతరక్తా హి సౌమిత్రే ప్రస్తరాః కృతాః ॥ 1.90 ॥
91. హిమాంతే పశ్య సౌమిత్రే వృక్షాణాం పుష్పసంభవమ్ ।
పుష్పమాసే హి తరవః సంఘర్షాదివ పుష్పితాః ॥ 1.91 ॥
92. అహ్వయంత ఇవాన్యోన్యం నగాః షట్పదనాదితాః ।
కుసుమోత్తంసవిటపాః శోభంతే బహు లక్ష్మణ ॥ 1.92 ॥
93. ఏష కారణవః పక్షీ విగాహ్య సలిలం శుభమ్ ।
రమతే కాంతయా సార్థం కామముద్ధీపయన్మమ ॥ 1.93 ॥
94. మందాకిన్యాస్తు యదిదం రూపమేవ మనోహరమ్ ।
స్థానే జగతి విఖ్యాతా గుణాస్తస్యా మనోరమాః ॥ 1.94 ॥
95. యది దృశ్యేత సా సాధ్వీ యది చేహ వసేమహి ।
స్పృహయేయం న శక్రాయ నాయోధ్యాయై రఘూత్తమ ॥ 1.95 ॥
96. న హ్యేవం రమణీయేషు శాద్వలేషు తయా సహ ।
రమతో మే భవేచ్ఛింతా న స్పృహోన్యేషు వా భవేత్ ॥ 1.96 ॥
97. అమీ హి వివిధైః పుష్పై తరవో రుచిరచ్ఛదాః ।
కాననేఽస్మిన్ వినా కాంతాం చిత్తమున్మాదయంతి మే ॥ 1.97 ॥
98. పశ్య శీతజలాం చేమాం సౌమిత్రే పుష్కరాయుతామ్ ।
చక్రవాకానుచరితాం కారండవనిషేవితామ్ ॥ 1.98 ॥
99. ఘ్నవైః క్రౌంచైశ్చ సంపూర్ణాం వరాహమృగసేవితామ్ ।
అధికం శోభతే పంపా వికూజద్భిర్విహంగమైః ॥ 1.99 ॥
100. దీపయంతీవ మే కామం వివిధా ముదితా ద్విజాః ।
శ్యామాం చంద్రముఖీం స్మృత్వా ప్రియాం పద్మనిభేక్షణామ్ ॥ 1.100 ॥
101. పశ్య సానుషు చిత్రేషు మృగీభిస్సహితాన్ మృగాన్ ।
మాం పునర్మృగశాభాక్ష్వా వైదేహ్య విరహీకృతమ్ ॥ 1.101 ॥

102. వ్యథయంతీవ మే చిత్తం సంచరంతస్తతస్తతః ।
అస్మిన్ సానుని రమ్యే హి మత్తద్విజగణాయుతే ॥ 1.102 ॥
103. పశ్యేయం యది తాం కాంతాం తతస్స్వస్తి భవేన్మమ ॥ 1.103 ॥
104. జీవేయం ఖలు సౌమిత్రే మయా సహ సుమధ్యమా ।
సేవతే యది వైదేహీ పంపాయాః పవనం సుఖమ్ ॥ 1.104 ॥
105. పద్మసౌగంధికవహం శివం శోకవినాశనమ్ ।
ధన్యా లక్ష్మణ సేవన్తే పంపోపవనమారుతమ్ ॥ 1.105 ॥
106. శ్యామా పద్మపలాశాక్షీ ప్రియా విరహితా మయా ।
కథం ధారయతి ప్రాణాన్ వివశా జనకాత్మజా ॥ 1.106 ॥
107. కిన్ను వక్ష్యామి రాజానం ధర్మజ్ఞం సత్యవాదినమ్ ।
సీతాయా జనకం పృష్టః కుశలం జనసంసది ॥ 1.107 ॥
108. యా మామనుగతా మందం పిత్రా ప్రవ్రాజితం వనమ్ ।
సీతా సత్పథమాస్థాయ క్వ ను సా వర్తతే ప్రియా ॥ 1.108 ॥
109. తయా విహీనః కృపణః కథం లక్ష్మణ ధారయే ।
యా మామనుగతా రాజ్యాత్ భ్రష్టం విగతచేతసమ్ ॥ 1.109 ॥
110. తచ్చార్వంచితపక్షాక్షం సుగంధి శుభమవ్రణమ్ ।
అపశ్యతో ముఖం తస్యాః సీదతీవ మనో మమ ॥ 1.110 ॥
111. స్మితహాస్యాంతరయుతం గుణవన్మధురం హితమ్ ।
వైదేహ్యే వాక్యమతులం కదా శ్రోష్యామి లక్ష్మణ ॥ 1.111 ॥
112. ప్రాప్య దుఃఖం వనే శ్యామా సా మాం మన్మథకర్షితమ్ ।
నష్టదుఃఖేవ హృష్టేవ సాధ్వీ సాధ్వభ్యభాషత ॥ 1.112 ॥
113. కిన్ను వక్ష్యామి కౌసల్యామ్ అయోధ్యాయాం నృపాత్మజ ।
క్వ సా స్నుషేతి పృచ్ఛంతీం కథం చాతిమనస్వినీమ్ ॥ 1.113 ॥
114. గచ్ఛ లక్ష్మణ పశ్య త్వం భరతం భ్రాతృవత్సలమ్ ।
న హ్యహం జీవితుం శక్తః తామృతే జనకాత్మజామ్ ॥ 1.114 ॥

115. ఇతి రామం మహాత్మానం విలపంతమనాథవత్ ।
ఉవాచ లక్ష్మణో బ్రాతా వచనం యుక్తమవ్యయమ్ ॥ 1.115 ॥
116. సంస్తంభ రామభద్రం తే మా శుచః పురుషోత్తమ ।
నేదృశానాం మతిర్మందా భవత్యకలుషాత్మనామ్ ॥ 1.116 ॥
117. స్మృత్వా వియోగజం దుఃఖం త్యజ స్నేహం ప్రియే జనే ।
అతిస్నేహపరిష్వంగాత్ వర్తిరార్ద్రాఽపి దహ్యతే ॥ 1.117 ॥
118. యది గచ్ఛతి పాతాళం తతో హ్యాధికమేవ వా ।
సర్వథా రావణస్తావత్ న భవిష్యతి రాఘవ ॥ 1.118 ॥
119. ప్రవృత్తిర్లభ్యతాం తావత్ తస్య పాపస్య రక్షసః ।
తతో హాస్యతి వా సీతాం నిధనం వా గమిష్యతి ॥ 1.119 ॥
120. యది యాత్యదితేర్గర్భం రావణస్సహ సీతయా ।
తత్రాప్యేనం హనిష్యామి న చేద్ధాస్యతి మైథిలీమ్ ॥ 1.120 ॥
121. స్వాస్థ్యం భద్రం భజస్వార్య త్యజ్యతాం కృపణా మతిః ।
అర్థో హి నష్టకార్యార్థైః నాయత్నేనాధిగమ్యతే ॥ 1.121 ॥
122. ఉత్సాహో బలవానార్య నాస్తుత్సాహాత్పరం బలమ్ ।
సోత్సాహస్యాస్తి లోకేఽస్మిన్ న కించిదపి దుర్లభమ్ ॥ 1.122 ॥
123. ఉత్సాహవంతః పురుషాః నావసీదన్తి కర్మసు ।
ఉత్సాహమాత్రమాశ్రిత్య సీతాం ప్రతిలభేమహి ॥ 1.123 ॥
124. త్యజ్యతాం కామవృత్తత్వం శోకం సన్న్వస్య పృష్ఠతః ।
మహాత్మానం కృతాత్మానమ్ ఆత్మానం నావబుద్ధ్యసే ॥ 1.124 ॥
125. ఏవం సంబోధితస్తత్ర శోకోపహతచేతనః ।
న్యస్య శోకం చ మోహం చ తతో ధైర్యముపాగమత్ ॥ 1.125 ॥
126. సోఽభ్యతిక్రామదవ్యగ్రః తామచింత్యపరాక్రమః ।
రామః పంపాం సురుచిరాం రమ్యపారిష్లవద్రుమామ్ ॥ 1.126 ॥
127. నిరీక్షమాణస్సహసా మహాత్మా, సర్వం వనం నిర్ఘ్న కందరాంశ్చ ।
ఉద్విగ్నచేతాస్సహ లక్ష్మణేన, విచార్య దుఃఖోపహతః ప్రతస్థే ॥ 1.127 ॥

128. తం మత్తమాతంగవిలాసగామీ, గచ్ఛంతమవ్యగ్రమనా మహాత్మా ।
స లక్ష్మణో రాఘవమప్రమత్తః, రరక్ష ధర్మేణ బలేన చైవ ॥1.128॥
129. తావృశ్యమూకస్య సమీపచారీ, చరన్ దదర్శాద్భుతదర్శనీయౌ ।
శాఖామృగాణామధిపస్తరస్వీ, వితత్రసే నైవ చిచ్ఛేష్ట కించిత్ ॥1.129॥
130. స తౌ మహాత్మా గజమందగామీ, శాఖామృగస్తత్ర చిరం చరంతౌ ।
దృష్ట్వా విషాదం పరమం జగామ, చింతాపరీతో భయభారమగ్నః ॥
॥1.130॥
131. తమాశ్రమం పుణ్యసుఖం శరణ్యం, సదైవ శాఖామృగసేవితాంతమ్ ।
త్రస్తాశ్చ దృష్ట్వా హరయోఽభిజగ్ముః, మహాజసౌ రాఘవలక్ష్మణౌ తౌ ॥
॥1.131॥ (2 సార్లు)

సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం ।
మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ॥

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే ప్రథమస్సర్గః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే ద్వితీయస్సర్గః

సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం ।
మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ॥

132. తౌ తు దృష్ట్వా మహాత్మానౌ భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ ।
వరాయుధధరౌ వీరౌ సుగ్రీవశృంకితోఽభవత్ ॥ 2.1 ॥ (2 సార్లు)
133. ఉద్విగ్నహృదయస్సర్వాః దిశః సమవలోకయన్ ।
స వ్యతిష్ఠత కస్మింశ్చిత్ దేశే వానరపుంగవః ॥ 2.2 ॥
134. నైవ చక్రే మనస్థానే వీక్షమాణో మహాబలౌ ।
కపేః పరమభీతస్య చిత్తం వ్యవససాద హ ॥ 2.3 ॥
135. చింతయిత్వా స ధర్మాత్మా విమృశ్య గురులాఘవమ్ ।
సుగ్రీవః పరమోద్విగ్నః సర్వైరనుచరైస్సహ ॥ 2.4 ॥

136. తతస్స సచివేభ్యస్తు సుగ్రీవః ప్లవగాధిపః ।
శశంస పరమోద్విగ్నః పశ్యంస్తా రామలక్ష్మణౌ ॥ 2.5 ॥
137. ఏతౌ వనమిదం దుర్గం వాలిప్రణిహితౌ ధ్రువమ్ ।
ఛద్మనా చీరవసనౌ ప్రచరంతావిహంగతౌ ॥ 2.6 ॥
138. తతస్సుగ్రీవసచివాః దృష్ట్వా పరమధన్వినౌ ।
జగ్ముర్గిరితటాత్తస్మాత్ అన్యచ్ఛిఖరముత్తమమ్ ॥ 2.7 ॥
139. తే క్షిప్రమధిగమ్యాథ యూథపా యూథపర్షభమ్ ।
హరయో వానరశ్రేష్ఠం పరివార్యోపతస్థిరే ॥ 2.8 ॥
140. ఏకమేకాయనగతాః ప్లవమానా గిరేర్గిరిమ్ ।
ప్రకంపయంతో వేగేన గిరీణాం శిఖరాణ్యపి ॥ 2.9 ॥
141. తతశ్శాఖామృగాస్సర్వే ప్లవమానా మహాబలాః ।
బభంజుశ్చ నగాంస్తత్ర పుష్పితాన్ దుర్గసంశ్రితాన్ ॥ 2.10 ॥
142. ఆప్లవంతో హరివరాః సర్వతస్తం మహాగిరిమ్ ।
మృగమార్జారశార్దూలాన్ త్రాసయంతో యయుస్తదా ॥ 2.11 ॥
143. తతస్సుగ్రీవసచివాః పర్వతేంద్రం సమాశ్రితాః ।
సంగమ్య కపిముఖ్యేన సర్వే ప్రాంజలయస్థితాః ॥ 2.12 ॥
144. తతస్తం భయసంవిగ్నం వాలికిల్బిషశంకితమ్ ।
ఉవాచ హనుమాన్వాక్యం సుగ్రీవం వాక్యకోవిదః ॥ 2.13 ॥
145. సంభ్రమస్త్యజ్యతామేషః సర్వైర్వాలికృతే మహాన్ ।
మలయోఽయం గిరివరః భయం నేహాస్తి వాలినః ॥ 2.14 ॥
146. యస్మాదుద్విగ్నచేతాస్త్యం ప్రద్రుతో హరిపుంగవ ।
తం క్రూరదర్శనం క్రూరం నేహ పశ్యామి వాలినమ్ ॥ 2.15 ॥
147. యస్మాత్తవ భయం సౌమ్య పూర్వజాత్ పాపకర్మణః ।
స నేహ వాలీ దుష్టాత్మా న తే పశ్యామ్యహం భయమ్ ॥ 2.16 ॥
148. అహో శాఖామృగత్వం తే వ్యక్తమేవ ప్లవంగమ ।
లఘుచిత్తతయాఽఽ త్మానం న స్థాపయసి యో మతౌ ॥ 2.17 ॥

149. బుద్ధివిజ్ఞానసంపన్నః ఇంగితైస్సర్వమాచర ।
న హ్యబుద్ధిం గతో రాజా సర్వభూతాని శాస్తి హి ॥ 2.18 ॥
150. సుగ్రీవస్తు శుభం వాక్యం శ్రుత్వా సర్వం హనూమతః ।
తతశ్శుభతరం వాక్యం హనూమంతమువాచ హ ॥ 2.19 ॥
151. దీర్ఘబాహూ విశాలాక్షౌ శరచాపాసిధారిణౌ ।
కస్య న స్యాద్భయం దృష్ట్వా హ్యేతౌ సురసుతోపమా ॥ 2.20 ॥
152. వాలిప్రణిహితా వేతౌ శంకేఽహం పురుషోత్తమా ।
రాజానో బహుమిత్రాశ్చ విశ్వాసో నాత్ర హి క్షమః ॥ 2.21 ॥
153. అరయశ్చ మనుష్యేణ విజ్ఞేయాశ్చన్నచారిణః ।
విశ్వస్త్తానామవిశ్వస్త్తాః రంధ్రేషు ప్రహరంతి హి ॥ 2.22 ॥
154. కృత్యేషు వాలి మేధావీ రాజానో బహుదర్శనాః ।
భవంతి పరహంతారః తే జ్ఞేయాః ప్రాకృతైర్నరైః ॥ 2.23 ॥
155. తౌ త్వయా ప్రాకృతేనేవ గత్వా జ్ఞేయౌ ప్లవంగమ ।
ఇంగితానాం ప్రకారైశ్చ రూపవ్యాభాషణేన చ ॥ 2.24 ॥
156. లక్షయస్వ తయోర్భావం ప్రహృష్టమనసౌ యది ।
విశ్వాసయన్ ప్రశంసాభిః ఇంగితైశ్చ పునఃపునః ॥ 2.25 ॥
157. మమైవాభిముఖం స్థిత్యా పృచ్ఛత్వం హరిపుంగవ ।
ప్రయోజనం ప్రవేశస్య వనస్యాస్య ధనుర్ధరౌ ॥ 2.26 ॥
158. శుద్ధాత్మానౌ యది త్వేతౌ జానీహి త్వం ప్లవంగమ ।
వ్యాభాషితైర్వా విజ్ఞేయా స్యాద్దుష్టాదుష్టతా తయోః ॥ 2.27 ॥
159. ఇత్యేవం కపిరాజేన సందిష్టో మారుతాత్మజః ।
చకార గమనే బుద్ధిం యత్ర తౌ రామలక్ష్మణౌ ॥ 2.28 ॥
160. తథేతి సంపూజ్య వచస్తు తస్య తత్
కపేస్సుభీమస్య దురాసదస్య చ ।
మహానుభావో హనుమాన్యయౌ తదా
స యత్ర రామౌఽతిబలశ్చ లక్ష్మణః ॥ 2.29 ॥ (2 సార్లు)

సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం ।
 మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ॥
ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే ద్వితీయస్సర్గః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే తృతీయస్సర్గః

సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం ।
 మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ॥

161. వచో విజ్ఞాయ హనుమాన్ సుగ్రీవస్య మహాత్మనః ।
 పర్వతాదృశ్యమూకాత్తు పుష్లవే యత్ర రాఘవౌ ॥ 3.1 ॥ (2 సార్లు)
162. కపిరూపం పరిత్యజ్య హనుమాన్మారుతాత్మజః ।
 భిక్షురూపం తతో భేజే శరబుద్ధితయా కపిః ॥ 3.2 ॥
163. తతస్సు హనుమాన్ వాచా శ్లక్ష్యయా సుమనోజ్ఞయా ।
 వినీతవదుపాగమ్య రాఘవౌ ప్రణిపత్య చ ।
 ఆబభాషే తదా వీరౌ యథావత్ ప్రశశంస చ ॥ 3.3 ॥
164. సంపూజ్య విధివద్వీరః హనుమాన్ మారుతాత్మజః ।
 ఉవాచ కామతో వాక్యం మృదు సత్యపరాక్రమౌ ॥ 3.4 ॥
165. రాజర్షిదేవప్రతిమౌ తాపసౌ సంశితవ్రతౌ ।
 దేశం కథమిమం ప్రాప్తౌ భవంతౌ వరవర్ణినౌ ॥ 3.5 ॥
166. త్రాసయంతౌ మృగగణాన్ అన్యాంశ్చ వనచారిణః ।
 పంపాతీరరుహాన్ వృక్షాన్ వీక్షమాణౌ సమంతతః ॥ 3.6 ॥
167. ఇమాం నదీం శుభజలాం శోభయంతౌ తపస్వినౌ ।
 ధైర్యవంతౌ సువర్ణాభౌ కౌ యువాం చీరవాససౌ ॥ 3.7 ॥
168. నిఃశ్వసంతౌ వరభుజౌ పీడయంతావిమాః ప్రజాః ।
 సింహవిప్రేక్షితౌ వీరౌ సింహాతిబలవిక్రమౌ ॥ 3.8 ॥
169. చక్రచాపనిభే చాపే గృహీత్వా శత్రుసూదనౌ ।
 శ్రీమంతౌ రూపసంపన్నౌ వృషభశ్రేష్ఠవిక్రమౌ ॥ 3.9 ॥

170. హస్తీ హస్తోపమభుజౌ ద్యుతిమంతౌ నరర్షభౌ || 3.10 ||
171. ప్రభయా పర్వతేంద్రోఽయం యువయోరవభాసితః || 3.11 ||
172. రాజ్యార్హావమరప్రఖ్యౌ కథం దేశమిహాగతౌ |
పద్మపత్రేక్షణౌ వీరౌ జటామండలధారిణౌ || 3.12 ||
173. అన్యోన్యసదృశౌ వీరౌ దేవలోకాదివాగతౌ |
యదృచ్ఛయేవ సంప్రాప్తౌ చంద్రసూర్యౌ వసుంధరామ్ || 3.13 ||
174. విశాలవక్షసౌ వీరౌ మానుషౌ దేవరూపిణౌ |
సింహస్కంధౌ మహోత్సాహౌ సమదావివ గోవృషౌ || 3.14 ||
175. ఆయతాశ్చ సువృత్తాశ్చ బాహవః పరిఘోపమాః |
సర్వభూషణభూషారాః కిమర్థం న విభూషితాః || 3.15 ||
176. ఉభౌ యోగ్యావహం మన్యే రక్షితుం పృథివీమిమామ్ |
ససాగరవనాం కృత్స్నాం వింధ్యమేరువిభూషితామ్ || 3.16 ||
177. ఇమే చ ధనుషీ చిత్రే శ్లక్ష్యే చిత్రానులేపనే |
ప్రకాశేతే యథేంద్రస్య వజ్రే హేమవిభూషితే || 3.17 ||
178. సంపూర్ణా నిశితైర్బాణైః తూణాశ్చ శుభదర్శనాః |
జీవితాంతకరైర్ఘోరైః శ్వసద్భిరివ పన్నగైః || 3.18 ||
179. మహాప్రమాణౌ విస్తీర్ణౌ తప్తహాటకభూషితౌ |
ఖడ్గావేతౌ విరాజేతే నిర్ముక్తావివ పన్నగౌ || 3.19 ||
180. ఏవం మాం పరిభాషంతం కస్మాద్వై నాభిభాషథః || 3.20 ||
181. సుగ్రీవో నామ ధర్మాత్మా కశ్చిద్వానరయూథపః |
వీరో వినికృతో భ్రాత్రా జగద్భ్రమతి దుఃఖితః || 3.21 ||
182. ప్రాప్తోఽహం ప్రేషితస్తేన సుగ్రీవేణ మహాత్మనా |
రాజ్ఞా వానరముఖ్యానాం హనూమాన్నామ వానరః || 3.22 ||
183. యువాభ్యాం సహ ధర్మాత్మా సుగ్రీవస్సఖ్యమిచ్ఛతి |
తస్య మాం సచివం విత్తం వానరం పవనాత్మజమ్ || 3.23 ||

184. భిక్షురూపప్రతిచ్ఛన్నం సుగ్రీవప్రియకామ్యయా ।
ఋశ్యమూకాదిహ ప్రాప్తం కామగం కామరూపిణమ్ ॥ 3.24 ॥
185. ఏవముక్త్యా తు హనుమాన్ తౌ వీరౌ రామలక్ష్మణౌ ।
వాక్యజ్ఞౌ వాక్యకుశలః పునర్నోవాచ కించన ॥ 3.25 ॥
186. ఏతచ్ఛ్రుత్వా వచస్తస్య రామో లక్ష్మణమబ్రవీత్ ।
ప్రహృష్టవదనశ్రీమాన్ భ్రాతరం పార్శ్వతస్థితమ్ ॥ 3.26 ॥
187. సచివోఽయం కపీంద్రస్య సుగ్రీవస్య మహాత్మనః ।
తమేవ కాంక్షమాణస్య మమాంతికముపాగతః ॥ 3.27 ॥
188. తమభ్యభాష సౌమిత్రే సుగ్రీవసచివం కపిమ్ ।
వాక్యజ్ఞం మధురైర్వాక్యైః స్నేహయుక్తమరిందమ ॥ 3.28 ॥
189. నాసృగ్వేదవినీతస్య నాయజుర్వేదధారిణః ।
నాసామవేదవిదుషః శక్యమేవం ప్రభాషితుమ్ ॥ 3.29 ॥
190. నూనం వ్యాకరణం కృత్స్నమ్ అనేన బహుధా శ్రుతమ్ ।
బహు వ్యాహరతాఽనేన న కించిదపశబ్ధితమ్ ॥ 3.30 ॥
191. న ముఖే నేత్రయోర్వాఽపి లలాటే చ భ్రువోస్తథా ।
అన్యేష్యపి చ గాత్రేషు దోషస్సంవిదితః క్వచిత్ ॥ 3.31 ॥
192. అవిస్తరమసందిగ్ధమ్ అవిళంబితమద్రుతమ్ ।
ఉరస్థం కంఠగం వాక్యం వర్తతే మధ్యమే స్వరే ॥ 3.32 ॥
193. సంస్కారక్రమసంపన్నామ్ అద్రుతామవిలంబితామ్ ।
ఉచ్చారయతి కళ్యాణీం వాచం హృదయహారిణీమ్ ॥ 3.33 ॥
194. అనయా చిత్రయా వాచా త్రిస్థానవ్యంజనస్థయా ।
కస్య నారాధ్యతే చిత్తమ్ ఉద్యతాసేరరేరపి ॥ 3.34 ॥
195. ఏవంవిధో యస్య దూతః న భవేత్ పార్థివస్య తు ।
సిద్ధ్యంతి హి కథం తస్య కార్యాణాం గతయోఽనఘ ॥ 3.35 ॥
196. ఏవం గుణగణైర్యుక్తాః యస్య స్యుః కార్యసాధకాః ।
తస్య సిద్ధ్యంతి సర్వార్థాః దూతవాక్యప్రచోదితాః ॥ 3.36 ॥

197. ఏవముక్తస్తు సౌమిత్రిః సుగ్రీవసచివం కపిమ్ ।
అభ్యభాషత వాక్యజ్ఞః వాక్యజ్ఞం పవనాత్మజమ్ ॥ 3.37 ॥
198. విదితా నౌ గుణా విద్వన్ సుగ్రీవస్య మహాత్మనః ।
తమేవ చావాం మార్గావః సుగ్రీవం ప్లవగేశ్వరమ్ ॥ 3.38 ॥
199. యథా బ్రవీషి హనుమన్ సుగ్రీవవచనాదిహ ।
తత్తథా హి కరిష్యావః వచనాత్తవ సత్తమ ॥ 3.39 ॥
200. తత్తస్య వాక్యం నిపుణం నిశమ్య, ప్రహృష్టరూపః పవనాత్మజః కపిః ।
మనస్సమాధాయ జయోపపత్తై, సఖ్యం తదా కర్తుమియేష తాభ్యామ్ ॥
॥ 3.40 ॥ (2 సార్లు)

సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం ।
మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ॥

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే తృతీయస్సర్గః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే చతుర్థస్సర్గః

సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం ।
మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ॥

201. తతః ప్రహృష్టో హనుమాన్ కృత్యవానితి తద్వచః ।
శ్రుత్వా మధురసంభాషం సుగ్రీవం మనసా గతః ॥4.1॥ (2 సార్లు)
202. భవ్యో రాజ్యాగమస్తస్య సుగ్రీవస్య మహాత్మనః ।
యదయం కృత్యవాన్ప్రాప్తః కృత్యం చైతదుపాగతమ్ ॥ 4.2 ॥
203. తతః పరమసంహృష్టః హనూమాన్ ప్లవగర్షభః ।
ప్రత్యువాచ తతో వాక్యం రామం వాక్యవిశారదః ॥ 4.3 ॥
204. కిమర్థం త్వం వనం ఘోరం పంపాకాననమండితమ్ ।
ఆగతస్సానుజో దుర్గం నానావ్యాలమృగాయుతమ్ ॥ 4.4 ॥
205. తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా లక్ష్మణో రామచోదితః ।
అచచక్షే మహాత్మానం రామం దశరథాత్మజమ్ ॥ 4.5 ॥

206. రాజా దశరథో నామ ద్యుతిమాన్ ధర్మవత్సలః ।
చాతుర్వర్ణ్యం స్వధర్మేణ నిత్యమేవాభ్యపాలయత్ ॥ 4.6 ॥
207. న ద్వేష్టా విద్యతే తస్య న చ స ద్వేష్టి కఞ్చన ।
స చ సర్వేషు భూతేషు పితామహ ఇవాపరః ।
అగ్నిష్టోమాదిభిర్యజ్ఞైః ఇష్టవానాప్తదక్షిణైః ॥ 4.7 ॥
208. తస్యాయం పూర్వజః పుత్రః రామో నామ జనైశ్చృతః ।
శరణ్యస్సర్వభూతానాం పితుర్నిర్దేశపారగః ॥ 4.8 ॥
209. వీరో దశరథస్యాయం పుత్రాణాం గుణవత్తమః ।
రాజలక్షణసంపన్నః సంయుక్తో రాజసంపదా ॥ 4.9 ॥
210. రాజ్యాద్రుష్టో వనే వస్తుం మయా సార్థమిహోగతః ।
భార్యయా చ మహాతేజాః సీతాయాఽనుగతో వశీ ॥ 4.10 ॥
211. దినక్షయే మహాతేజాః ప్రభయేవ దివాకరః ॥ 4.11 ॥
212. అహమస్యావరో భ్రాతా గుణైర్దాస్యముపాగతః ।
కృతజ్ఞస్య బహుజ్ఞస్య లక్ష్మణో నామ నామతః ॥ 4.12 ॥
213. సుఖార్హస్య మహార్హస్య సర్వభూతహితాత్మనః ।
ఐశ్వర్యేణ చ హీనస్య వనవాసాశ్రితస్య చ ॥ 4.13 ॥
214. రక్షసాఽపహృతా భార్యా రహితే కామరూపిణా ।
తచ్చ న జ్ఞాయతే రక్షః పత్నీ యేనాస్య సా హృతా ॥ 4.14 ॥
215. దనుర్నామ దితేః పుత్రః శాపాద్రాక్షసతాం గతః ।
అఖ్యాతస్తేన సుగ్రీవః సమర్థో వానరర్షభః ॥ 4.15 ॥
216. స జ్ఞాస్యతి మహావీర్యః తవ భార్యాపహారిణమ్ ।
ఏవముక్త్వా దనుస్స్వర్గం భ్రాజమానో గతస్సుఖమ్ ॥ 4.16 ॥
217. ఏతత్తే సర్వమాఖ్యాతం యాథాతథ్యేన పృచ్ఛతః ॥ 4.17 ॥
218. అహం చైవ హి రామశ్చ సుగ్రీవం శరణం గతౌ ॥ 4.18 ॥
219. ఏష దత్త్వా చ విత్తాని ప్రాప్య చానుత్తమం యశః ।
లోకనాథః పురా భూత్వా సుగ్రీవం నాథమిచ్ఛతి ॥ 4.19 ॥

220. పితా యస్య పురా హ్యసీత్ శరణ్యో ధర్మవత్సలః ।
తస్య పుత్రశ్శరణ్యశ్చ సుగ్రీవం శరణం గతః ॥ 4.20 ॥
221. స్వరలోకస్య ధర్మాత్మా శరణ్యశ్శరణం పురా ।
గురుర్మే రాఘవస్సోఽయం సుగ్రీవం శరణం గతః ॥ 4.21 ॥
222. యస్య ప్రసాదే సతతం ప్రసీదేయురిమాః ప్రజాః ।
స రామో వానరేంద్రస్య ప్రసాదమభికాంక్షతే ॥ 4.22 ॥
223. యేన సర్వగుణోపేతాః పృథివ్యాం సర్వపార్థివాః ।
మానితాస్సతతం రాజ్ఞా సదా దశరథేన వై ॥ 4.23 ॥
224. తస్యాయం పూర్వజః పుత్రః త్రిషు లోకేషు విశ్రుతః ।
సుగ్రీవం వానరేంద్రం తు రామశ్శరణమాగతః ॥ 4.24 ॥
225. శోకాభిభూతే రామే తు శోకార్తే శరణం గతే ।
కర్తుమర్హతి సుగ్రీవః ప్రసాదం హరియూథపః ॥ 4.25 ॥
226. ఏవం బ్రువాణం సౌమిత్రిం కరుణం సాశ్రులోచనమ్ ।
హనుమాన్ ప్రత్యువాచేదం వాక్యం వాక్యవిశారదః ॥ 4.26 ॥
227. ఈదృశా బుద్ధిసంపన్నాః జితక్రోధా జితేంద్రియాః ।
ద్రష్టవ్యా వానరేంద్రేణ దిష్ట్వా దర్శనమాగతాః ॥ 4.27 ॥
228. స హి రాజ్యాత్పరిభ్రష్టః కృతవైరశ్చ వాలినా ।
హృతదారో వనే త్యక్తః భ్రాత్రా వినికృతో భృశమ్ ॥ 4.28 ॥
229. కరిష్యతి స సాహాయ్యం యువయోర్భాస్కరాత్మజః ।
సుగ్రీవస్సహ చాస్మాభిః సీతాయాః పరిమార్గణే ॥ 4.29 ॥
230. ఇత్యేవముక్త్వా హనూమాన్ శ్లక్ష్యం మధురయా గిరా ।
బభాషే సోఽభిగచ్ఛేమ సుగ్రీవమితి రాఘవమ్ ॥ 4.30 ॥
231. ఏవం బ్రువాణం ధర్మాత్మా హనూమంతం స లక్షణః ।
ప్రతిపూజ్య యథాన్యాయమ్ ఇదం ప్రోవాచ రాఘవమ్ ॥ 4.31 ॥
232. కపిః కథయతే హృష్టః యథాఽయం మారుతాత్మజః ।
కృత్యవాన్ సోఽపి సంప్రాప్తః కృతకృత్యోఽసి రాఘవ ॥ 4.32 ॥

233. ప్రసన్నముఖవర్ణశ్చ వ్యక్తం హృష్టశ్చ భాషతే ।
నాన్యతం వక్ష్యతే వీరః హనూమాన్ మారుతాత్మజః ॥ 4.33 ॥

234. తతస్స తు మహాప్రాజ్ఞః హనూమాన్మారుతాత్మజః ।
జగామాదాయ తౌ వీరౌ హరిరాజాయ రాఘవౌ ॥ 4.34 ॥

235. భిక్షురూపం పరిత్యజ్య వానరం రూపమాస్థితః ।
పృష్ఠమారోప్య తౌ వీరౌ జగామ కపికుంజరః ॥ 4.35 ॥

236. స తు విపులయశాః కపిప్రవీరః
పవనసుతః కృతకృత్యవత్ప్రహృష్టః ।
గిరివరమురువిక్రమః ప్రయాతః
సుశుభమతిస్సహ రామలక్ష్మణాభ్యామ్ ॥ 4.36 ॥ (2 సార్లు)

సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం ।
మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ॥
ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే చతుర్థస్సర్గః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే పంచమస్సర్గః

సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం ।
మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ॥

237. ఋశ్యమూకాత్తు హనుమాన్ గత్వా తు మలయం గిరిమ్ ।
అచచక్షే తదా వీరౌ కపిరాజాయ రాఘవౌ ॥ 5.1 ॥ (2 సార్లు)

238. అయం రామో మహాప్రాజ్ఞః సంప్రాప్తో దృఢవిక్రమః ।
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా రామోఽయం సత్యవిక్రమః ॥ 5.2 ॥

239. ఇక్ష్వాకూణాం కులే జాతః రామో దశరథాత్మజః ।
ధర్మే నిగదితశ్చైవ పితుర్నిర్రేశపారగః ॥ 5.3 ॥

240. తస్యాస్య వసతోఽరణ్యే నియతస్య మహాత్మనః ।
రావణేన హృతా భార్యా స త్వాం శరణమాగతః ॥ 5.4 ॥

241. రాజసూయాశ్వమేధైశ్చ వహ్నిర్యేనాభితర్పితః ।
దక్షిణాశ్చ తథోత్సృష్టాః గావశ్చతసహస్రశః ॥ 5.5 ॥

242. తపసా సత్యవాక్యేన వసుధా యేన పాలితా ।
స్త్రీహేతోస్తస్య పుత్రోఽయం రామస్త్వాం శరణంగతః ॥ 5.6 ॥
243. భవతా సఖ్యకామౌ తౌ భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ ।
ప్రతిగృహ్యోర్చయ స్వైతౌ పూజానీయతమావుభౌ ॥ 5.7 ॥
244. శ్రుత్వా హనుమతో వాక్యం సుగ్రీవో హృష్టమానసః ।
భయం చ రాఘవాద్ధోరం ప్రజహౌ విగతజ్వరః ॥ 5.8 ॥
245. స కృత్వా మానుషం రూపం సుగ్రీవః ప్లవగర్షభః ।
దర్శనీయతమో భూత్వా ప్రీత్యా ప్రోవాచ రాఘవమ్ ॥ 5.9 ॥
246. భవాన్ ధర్మవినీతశ్చ విక్రాంతస్సర్వవత్సలః ।
అఖ్యాతా వాయుపుత్రేణ తత్త్వతో మే భవద్గుణాః ॥ 5.10 ॥
247. తన్మమైవైష సత్కారః లాభశ్చైవోత్తమః ప్రభో ।
యత్త్వమిచ్ఛసి సౌహార్దం వానరేణ మయా సహ ॥ 5.11 ॥
248. రోచతే యది వా సఖ్యం బాహురేష ప్రసారితః ।
గృహ్యతాం పాణినా పాణిః మర్యాదా బధ్యతాం ద్రువా ॥ 5.12 ॥
249. ఏతత్తు వచనం శ్రుత్వా సుగ్రీవేణ సుభాషితమ్ ।
స ప్రహృష్టమనా హస్తం పీడయామాస పాణినా ॥ 5.13 ॥
250. హృద్యం సౌహృదమాలంబ్య పర్యష్వజత పీడితమ్ ॥ 5.14 ॥
251. తతో హనూమాన్ సంత్యజ్య భిక్షురూపమరిందమః ।
కాష్ఠయోస్స్విన రూపేణ జనయామాస పావకమ్ ॥ 5.15 ॥
252. దీప్యమానం తతో వహ్నిం పుష్పైరభ్యర్చ్య సత్కృతమ్ ।
తయోర్మధ్యేఽథ సుప్రీతః నిదధే సుసమాహితః ॥ 5.16 ॥
253. తతోఽగ్నిం దీప్యమానం తౌ చక్రతుశ్చ ప్రదక్షిణమ్ ।
సుగ్రీవో రాఘవశ్చైవ వయస్యత్వముపాగతౌ ॥ 5.17 ॥
254. తతస్సుప్రీతమనసౌ తావుభౌ హరిరాఘవౌ ।
అన్యోన్యమభివీక్షంతా న తృప్తిముపజగ్ముః ॥ 5.18 ॥

255. త్వం వయస్యోఽసి మే హృద్యః హ్యేకం దుఃఖం సుఖం చ నౌ ।
సుగ్రీవో రాఘవం వాక్యమ్ ఇత్యువాచ ప్రహృష్టవత్ ॥ 5.19 ॥
256. తతస్స పర్ణబహులాం ఛిత్వా శాఖాం సుపుష్పితామ్ ।
సాలస్యాస్తీర్య సుగ్రీవః నిషసాద స రాఘవః ॥ 5.20 ॥
257. లక్ష్మణాయాథ సంహృష్టః హనూమాన్ ప్లవగర్షభః ।
శాఖాం చందనవృక్షస్య దదౌ పరమపుష్పితామ్ ॥ 5.21 ॥
258. తతః ప్రహృష్టసుగ్రీవః శ్లక్షం మధురయా గిరా ।
ప్రత్యువాచ తదా రామం హర్షవ్యాకులలోచనః ॥ 5.22 ॥
259. అహం వినికృతో రామ చరామీహ భయార్దితః ।
హృతభార్యో వనే త్రస్తః దుర్గమేతదుపాశ్రితః ॥ 5.23 ॥
260. సోఽహం త్రస్తో వనే భీతః వసామ్ముద్భాంతచేతనః ।
వాలినా నికృతో భ్రాత్రా కృతవైరశ్చ రాఘవ ॥ 5.24 ॥
261. వాలినో మే మహాభాగ భయార్తస్యాభయం కురు ।
కర్తుమర్హసి కాకుత్స్థ భయం మే న భవేద్యథా ॥ 5.25 ॥
262. ఏవముక్తస్తు తేజస్వీ ధర్మజ్ఞో ధర్మవత్సలః ।
ప్రత్యభాషత కాకుత్స్థః సుగ్రీవం ప్రహసన్నివ ॥ 5.26 ॥
263. ఉపకారఫలం మిత్రం విదితం మే మహాకపే ।
వాలినం తం వధిష్యామి తవ భార్యాపహారిణమ్ ॥ 5.27 ॥
264. అమోఘాస్సూర్యసంకాశాః మమైతే నిశితాశ్వరాః ।
తస్మిన్ వాలిని దుర్భుతే నిపతిష్యంతి వేగితాః ॥ 5.28 ॥
265. కంకపత్రప్రతిచ్ఛన్నాః మహేంద్రాశనిసన్నిభాః ।
తీక్ష్ణాగ్రా ఋజుపర్వాణః సరోషా భుజగా ఇవ ॥ 5.29 ॥
266. తమద్య వాలినం పశ్య క్రూరైరాశీవిషోపమైః ।
శరైర్వినిహతం భూమౌ వికీర్ణమివ పర్వతమ్ ॥ 5.30 ॥
267. స తు తద్వచనం శ్రుత్వా రాఘవస్యాత్మనో హితమ్ ।
సుగ్రీవః పరమప్రీతః సుమహద్వాక్యమబ్రవీత్ ॥ 5.31 ॥

268. తవ ప్రసాదేన నృసింహ రాఘవ
 ప్రియాం చ రాజ్యం చ సమాప్నుయామహమ్ ।
 తథా కురు త్వం నరదేవ వైరిణం
 యథా నిహంస్యద్య రిపుం మమాగ్రజమ్ ॥ 5.32 ॥

269. సీతాకపీంద్రక్షణదాచరాణాం
 రాజీవహేమజ్వలనోపమాని ।
 సుగ్రీవరామప్రణయప్రసంగే
 వామాని నేత్రాణి సమం స్ఫురన్తి ॥ 5.33 ॥ (2 సార్లు)
 సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం ।
 మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ॥

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే షష్ఠానుస్సర్గః

అథ షష్ఠస్సర్గః

పునరేవాబ్రవీత్ ప్రీతః రాఘవం రఘునందనమ్ ॥ 6.1 ॥

శ్రీ రామస్తుతిః

ఆషదామపహర్తారం దాతారం సర్వసంపదాం ।
 లోకాభిరామం శ్రీరామం భూయో భూయో నమామ్యహమ్ ॥

ఫలశ్రుతిః

బుద్ధిర్బలం యశో ధైర్యం నిర్భయత్వమరోగితా ।
 అజాడ్యం వాక్పటుత్వం చ హనూమత్ స్మరణాత్ భవేత్ ॥

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః

అథ క్షీమ్రాఫార్శనో

యదక్షరపదభ్రష్టం మాత్రాహీనం చ యద్భవేత్ ।
తత్సర్వం క్షమ్యతాం దేవ నారాయణ నమోఽస్తుతే ॥

అథ భగవత్సమర్పణమ్

కాయేన వాచా మనసేంద్రియైర్వా
బుద్ధ్యాత్మనా వా ప్రకృతేస్స్వభావాత్ ।
కరోమి యద్యత్సకలం పరస్మై
నారాయణాయేతి సమర్పయామి ॥

అథ మంగళమ్

శ్రీయః కాంతాయ కళ్యాణనిధయే నిధయేఽర్థినామ్ ।
శ్రీవేంకటనివాసాయ శ్రీనివాసాయ మంగళమ్ ॥

